

משרד החינוך והתחברות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת ד"ר נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושתיים

ורגש (תשכ"ג)

מ"ה

א' ג' אני יוסף העוד אני חי.

אברבנאל מקשה:

למה שאל העוד אני חי, וכבר ידע מדבריהם פעמיים ושלש שהנא חי?

ענה לקושיהו.

ב. ג' ולא יכלו אחיו לענות אנתו כי נבהלו מפניו.

בראשית רבה צ"ג (י)

"ויתן את קולו בבכי... ולא יכלו אחיו לענות אותו" - אבא כהן ברדלא אמר:
אוי לנו מיום הדין! אוי לנו מיום התוכחה! בלעם חכם של עובדי כוכבים לא
יכול לעמוד בתוכחה של אהונו... יוסף קטגן של שבטים הית ולא היו יכולים
לעמוד בתוכחתו, הה"ד "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו" לכשיבוא
הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא, שבאמר (החלים ב'): "אוכיחו
ואצרכה לעיניך" - על אחת כמה וכמה.

ומקשה בעל יפה תאר: והלא עד השתא לא הזכיר סכירתו ואיך אמר המדרש: "ולא
היו יכולים לעמוד בתוכחתו"?

ענה לקושיהו.

ג. י"א: פן תירש

תרגום אונקלוס (לפי יא"ר וסביוניסה) דלמא תשיצא.

רש"י ד"ה פן תירש: דילמא תתמסכן, לשון (סמואל א' ב') "מוריש ומעשיר".

רשב"ם ד"ה פן תירש תתגרש סן הארץ ע"י רעבון, כמו (דב' ס' ג') "והורשתם
והאבותם מהר" מגזרת "ירש" יאמר "תורש", סן "יקש" אמר "תוקש".

רשב"ן "פן תירש אתה וביחוד: דרך כבוד, כי לאחיו אמר: "כי למחיה שלחני אלקים
לפניכם" ו"לשום לכם שארית", שיהיו מתים ולא יאשר להם שארית, אבל לאחיו לא
רצה לומר כן, ואמר: אם תתעכב בארץ כנען תירש, כי אני לא אוכל לשלוח לך
לארץ כנען לחם רב מגבולי המלך, כי יחשדו אותי, שאני סוכרו שם לעשות לי
שם אוצרות כסף ולשוב אל ארצי ואל מולדתי, ובגואכם וידעו כי אתם אני
ואחי יתן לי המלך רשות.

רשב"ם ד"ה פן תירש: כמו תכרת, וכן (דב' ד' ל"א) "להוריש לבוויים"

1. כמה דעות שונות נאמרו בפירוש מלת "תורש"?

2. לאיזו מהם מתאימים הוראות הפסוקים הבאים:

החלים ל"ד י"א: "כפירים רשו ורעבו"

מלאכי א' ד': "כי תאמר אדום רדשני"

במדבר ל"ג נ"ב "והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם"

במדבר ל"ג נ"ג "והורשתם את כל הארץ וישבתם בה".

3. מהי חולשת פרושו של רש"י?

4. בעל גור אריים סגן על רש"י בעזרת הפסוק "כל ענן ופרי
אדמתך יירש הצלצל" (דב' כ"ח מ"ב),

הסבר מה עזרה ניתנת לרש"י בפסוק זה?

5. מהי חולשת פרושו של הרשב"ם?

ד. השוה:

דברי יוסף אל אחיו בשליחותו לאביו

דברי יוסף אל אחיו

ס': שמני אלקים
לאזון לכל מצרים

ח': וישניני
לאב לפרעה
ולאזון לכל ביתו
ומשל בכל ארץ מצרים

מהי סיבה השנויה?

ה. חשוה:

דברי יוסף

דברי פרעה

י"ז: ... זאת עשו סענו את בעירכם ולכן באו ארצה כנען	י"ח: וקחו את אביכם ובהיכם ובאו אלי	י"ט: ואתה צוית זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים עגלות לטפכם ולבשיכם ובשאתם את אביכם ובאתם	כ': ועינכם אל תחס על כליכם כי טוב ארץ מצרים לכם הוא.	ס': ולכו צהרה אל אבי ואמרתם אליו רדה אלי על תעמוד	י': וישבת בארץ גשן והיית קרוב אלי אתה ובניך ובני בניך ובאנך ובקרך וכל אשר לך	י"א: וכלכלתי אותך שם כי עוד חמש שנים רעב פן תורש אתה וביחך וכל אשר לך
--	---------------------------------------	---	---	---	---	--

- 1. x מה ההבדל הכללי באופים של שני הדיבורים?
- 2. במה מתבטא חסר הסבלנות בדברי יוסף ורצונו להאיץ את בא אביו?
- 3. שים לב: בדברי פרעה חוזרים כמה ביטויים פעמיים. מה משמעותה של חזרה זו?

7. שאלות בתרגומים

- 1. י"ב "כי פי המזבר אליכם" - תרגום אונקלוס: ארי כלישנכון אנא ממליל עמכון.
תרגום יונתן: ארום פומי בלישן בית קודשא ממליל עמכון.
- x א. מה ראו שני המתרגמים להוסיף מלים על הכתוב?
xx ב. מה ההבדל בין שניהם וכמה עולה כאן תרגום אונקלוס על יונתן?
- 2. ס"ז: "וחקול נשמע בית פרעה" תרגום יונתן: וקלא ששתסע בית טלכותא דפרעה.
מה ראה להוסיף מלת טלכותא?
- 3. י"ז: "ולכו באו ארצה כנען" תרגום אונקלוס ואזילו אובילו לארצא דכנען.
ומקשים מפרשי התרגום למה לא תרגם "בואו" כרגיל "אתו"?
- 4. י"ט: "ואתה צוית זאת עשו" תרגום יונתן ואנת, יוסף, טפקיד ביקר אביך (ואתה יוסף מצווה בכבוד אביך) בגין כן אטר לאחך.
מה אלצו להוסיף את המלים שאינן במקרא?
- ז. כ"ח: "ותחי רוח יעקב אביהם" רש"י שרתה עליו שכינה שפרשה ממנו.
xx מה ראה רש"י להוציא המלים האלה משמעותן?

תשובות יש לשלוח לנחמה לייבוניץ, קרית משה, ירושלים